

De precepto IX

falsi testimonij. Nam primus testis falsus mox a plaga ignis exustus est. Secundus a pedibus usque ad caput consumitur: quia putridus factus est. Tertius talia audiens et videns et de seipso timens: factum reuelavit et postmodum cecus effectus est. Unde de hoc dicit Salomō Prov. xix. Falsus testis non erit impunitus. ¶ De nono precepto.

Non concupisces

rem proximi tui. Superius in septimo precepto prohibuit furtum; hic autem prohibet concupiscentiam cordis dicens: Non concupisces rem proximi tui. Et sciendum quod contra hoc preceptum faciunt decem genera hominum. Primi sunt qui concupiscunt bona aliorum: et scientes quod non possunt obtinere rem concupitam non persequuntur concupiscentiam. Si autem scirent se posse consequi concupitam: forsitan fortissime conareretur ad persequendam concupiscentiam in effectum: et isti taliter concupiscendo mortaliter peccant. ¶ Secundi sunt qui aliena concupiscunt et cum omni conatu exteriori laborant pro tali re illicite obtinenda quam quis non obtineant: peccant tamen mortaliter: quod apparet in fure et latrone pro furto et rapina laborante qui licet in effectu non furerentur nec rapiant: mortaliter tamen peccant et gravius quam primi. Si autem pravus conatus assequuntur appetita: adhuc gravius peccant: ut patet in furibus et latronibus rem concupitam illicite obtinentibus. Et istis nunquam remittitur peccatum: nisi prius restituat ablatum: ut Augustinus dicit. De modo tamen habeant facultatem restituendi. ¶ Tertij qui concupiscunt bona aliorum iniuste: et habent spem ut ea sibi possint acquirere: sed non audent attemptare

propter timorem corporis et honoris. Sed si scirent se posse evadere: persequerentur toto conatu: et sic non propter deum dimittunt: sed propter timorem et confusionem humanam. ¶ Quarti sunt qui concupiscunt iustas res sed ad malum finem: id est ad peccandum: ut puta ad vanam gloriam exercendam: vel ad luxuriam vel ad crapulam. Sicut ille dives de quo scribitur Luc. xvj. qui epulabatur quotidie splendide. Ergo quicumque videret aliquem ludere: et pecuniam lucrari vel usurarium usuras exercere: vel videret superbias vestium: et sic de alijs. Et sic ad talem finem desideraret etiam habere divitias: ut sic etiam contra deum posset vivere: peccat contra hoc preceptum. Et secundum hunc intellectum non solum contra illud preceptum: faciunt illi qui aliena concupiscunt: sed etiam qui sua propria male et illicite expendunt ut pro populi et voluptuosi tesserarum et hominibus. ¶ Quinti sunt qui cum nimio appetitu et amore afficiuntur ad temporalia: quibus non iniuste velent ea acquirere: tamen quando ille appetitus et amor temporalium superat vel precellit amorem dei et appetitum proprie salutis: sic quod mens suffocatur ex toto: tales etiam graviter peccant. Sed heu plures sunt qui totum cor suum occupant cum talibus: sic quod raro vel nunquam de deo vel propria salute cogitant. ¶ Sexti sunt qui avaros possident et retinent sua iusta bona cum nimia tenacitate et cum insatiabili cupiditate sic quod de superfluis pauperibus non subveniunt secundum iussum christi qui dicit Luc. xj. Quod superest date elemosinas. Et de his dicit Hieronymus scilicet: quod si superflua tenent que danda essent: tunc si ex tali tenacitate superfluum alij magnam penuriam sustinerent: ut puta qui teneret superfluum bladum vinum vel huiusmodi victualia

ut carius vendere posset unde multo-
 rum penuria: et rerū charistia sequere-
 tur quāuis peccaret. In necessitate enī
 extrema superflua ienacitas diuitum
 videtur omnino esse in iniuriam pau-
 perum. Unde Ambro. Aniuersis cre-
 atus est mundus: quez pauci diuites
 occupāt. Unde Basil: sup illud Luc.
 xij. hominis diuitis dic: Nōne inquit
 spoliator es que dissipāda suscepisti
 ppria reputando: Est enim panis fa-
 melici quē tu tenes. Nudi tunica quā
 ancōclani cōseruas. Discalciati calcij
 qui penes te marcescunt indigent ar-
 gentum quod possides humatū. An
 Ambro. in sermone. Non minoris est
 criminis habenti tollere quā cum posset
 indigentibus denegare. Ergo tātorū
 scias te eripere bona: quāntis posses p̄sta-
 re et nolis. Sciendum tamen quod magi-
 ster in cōpendio theologicę veritatē di-
 cit. Cum quis retinet supflua ex insa-
 tiabili cupiditate: est mortale peccatū
 Et p̄cipuum signum talis affectus ē
 quod quis res potius putrescere sinit apud
 se quā vtiliter alijs dispenset. Verbi gra-
 tia: sicut ille qui panē vel carnes et fru-
 mentum vel huiusmodi comestibilia
 perire permittit: antequā pauperib⁹ ero-
 gare vellet. Et hoc ex nimia paritate
 quia timet sibi semper deficere: et quā-
 doq; talis vix audet huiusmodi necessita-
 tem comedere. Et in hoc similis est bu-
 foni: de quo legitur quod terras comedit
 et quando caput super terram erigit:
 tunc timet sibi terram adhuc deficere
 et nō audet plus comedere de terra nisi
 in quātū p̄t cū vno pede tegere sine tolle-
 re. Ergo quilibet possidens bona tem-
 poralia debet pauperibus conduide-
 re. Unde Aug⁹. Da christo in terris:
 qui tibi reddet in celo. Unde etiā Be-
 da super Lucā. Non resp̄nditur di-

ues quod terram coluerit: vel fruct⁹ in hōr-
 rea congregauit: sed quod fiduciam vite
 in illis posuerit: nec pauperib⁹ eroga-
 auerit: ut ab eis reciperet in eternis
 tabernaculis. Nota exemplum de di-
 uitibus tenacibus. Legitur quod quidaz
 diues tēpore famis ne audiret voces
 querulosas pauperum ad quandā su-
 am hereditatem iuxta quandā aquā
 se transtulit: vbi p̄z nimia fame pau-
 per populus clamans: cum secutus est
 propter sustentationē. Quorū voces
 audiens: respondit: non durabo cum
 istis canibus. Et sic fecit mensam suā
 poni retro in aliam cameram: vbi tales
 voces audire non posset. Et statim quod-
 dam armat⁹ pulsauit in porta: dicens:
 Nuncius dei sum et volo loqui domi-
 no vestro. Sed cum seruitor de mada-
 to domini sui eum assereret ibi nō esse
 Respondit: Mentiris: nam in illā ca-
 meram ideo se transtulit ne pauperū
 clamores audiret. Et nūc ex parte dei
 ego cito cum vt compareat coras deo
 reddere rationem de omnibus tempo-
 ralibus sibi cōmissis Qui diues mox
 ad mortem infirmatus a caris suis ad
 penitentiam et ad confessionem elabor-
 tabatur attentius: quos ille audire
 puit: sed dixit: Ego ad iudicium dei ci-
 tatus sum: et cōparui: et ad eternā dā-
 nationem iudicatus sū sine omni spe
 salutis: quia sicut non exercui misericor-
 diam et cōpassiones ad pauperes chri-
 sti: sic eadez districione sine misericor-
 dia sententiat⁹ sum: et sic infelicem ani-
 mam expirauit et res et corpus et vitā
 et animas perdidit. Unde Jac. iij. Ju-
 dicio fit ei sine misericordia: qui hic
 non facit misericordiam. Septimi
 sunt qui cōcupiscūt honore et pulchri-
 tudinem: primi: honores: p̄pter exalta-
 tionem et supbiam: pulchritudinem

poterit ibi videri...
 hoc est peccatū...
 appere p̄...
 contra...
 sic cō...
 Quam...
 lam p̄...
 alia...
 con...
 f...
 illa...
 p̄...
 h...
 Et...
 v...
 tu...
 h...
 can...
 Res...
 m...
 h...
 p...
 e...
 f...
 l...
 t...
 h...
 R...
 A...
 M...
 Q...
 u...
 c...
 v...
 t...
 l...
 c...
 v...

De precepto x

propter hoc ut hominibus placeant. 7 hoc est peccatū. Sed si naturaliter q̄s appeteret pulchritudines: non tamen contra deum ppter hoc viuere vellet: sic quandoq̄ potest esse sine peccato.

Octauī sunt qui famulaz vel ancillam pximi sibi attrahunt. cum tamen alias a seruitio recedere non intēdūt: quod est phibituz in lege. vt habetur Exo. xx. Non cōcupisces seruū vel ancillam zc. Item est contra legem naturę: quia hęc ē lex naturalis. Quod tibi non vis fieri vide ne feceris alteri. Et ch̄istus in euangelio. Neq̄ vult vt faciant vobis homines zc. Ergo si tu haberes famulum vel famulaz fidelem. et non velles q̄ tibi quis eum vel eam abstraheret. sic 7 tu pximo tenerē.

Noni sunt qui nimio amore afficiuntur de supbia tamen infra deum. et hoc est veniale. **D**ecimi sunt qui appetunt aliena cum voluntate condici onata. scilicet si possent habere sine offensa dei 7 iniuria pximi. 7 tūc vel nullum vel tm̄ est veniale peccatum. siue talem conditionem actualiter addant siue habitualiter eam intendant.

De precepto decimo.

Non cōcupi
sces vxorem pximi tui. **U**bi
phibetur omnis ꝑcupiscentia carnis
Quia antea ī sexto ꝑcepto prohibuit
actum carnis. hic autem prohibet cō
cupiscentiam carnis. **U**bi sciendū q̄
contra hoc ꝑceptuz faciunt quattu
or genera hominū. **P**rimi qui deli
berate concupiscunt 7 libet̄er ope actū
ꝑpetrarent si possibile ipsis foret. 7 ta
les contra ꝑceptuz dei faciunt 7 pec
cant mortaliter. **V**erbi gr̄a. Si quis
vna die cētū dom⁹ intraret. 7 in q̄libet
domo cōcupiscētiā malā sibi ꝑ visum

acquireret. tot peccata mortalia acq̄re
ret. **U**n̄ Mat. v. Qui viderit mulierē
ad cōcupiscēduz eam iā mēchat⁹ ē eā
ī corde suo. scz vt cōcupiscētia trāseat
in affectum cordis. 7 in cōsensū ratio
nis. Et etiaz si facultas assit facere di
sponat. iam mēchat⁹ ē eā in corde suo.
Quia fm̄ iura volūtas ꝑ facto repu
tatur. **S**ecūdi sunt q̄ vellēt 7 possent:
sed timent mundum 7 scandaluz. **S**z
si scirent se posse latere in hoc actu: nec
deum nec sanctos nec salutē anime cu
rarent q̄n hoc potius ꝑpetraret. Et ta
les qui sic dimitunt. deū grauit̄er of
fendūt. quia volūtas ē deliberata ad
actum illum. **T**ertij sunt qui nō cō
cupiscunt nec actum ꝑpetrare volunt
sed faciunt vt cōcupiscantur. vt mul
te mulieres: similiter 7 h̄gines que ad
hoc se lauant 7 ornant vt amabiliores
fiant. que non solum in plateis 7 cho
reis. imo etiam in ecclesia corda viro
rum vulnerant. dum eis nunc colore
albo: nunc rubeo nunc familiari collo
quio: nunc manuum iniectione: nunc
vultus cōpositione: nūc oculoz lasci
ua intuitione laqueū et occasione rui
ne ꝑstāt. Et tales q̄ sic nō cōcupiscūt
nec actū facere volūt sꝑcupisci volūt
sūt occisores aīz. **U**n̄ Bern̄ ī fm̄ dē.
Nōne vides tibi grauiorē ab eo x̄ps
sustinere ꝑsecutionē q̄ suggestiōe mali
gna exēplo ꝑnicioso scādali occasiōe
ab eo puertit aīas q̄s redemit: q̄s a iu
deo q̄ sanguinē ei⁹ effudit. **Q**uarti
sunt qui non cōcupiscūt nec etiā actū
facere ꝑponunt: sed tamen delectātur
in morosa delectatione cū plena ratio
ne 7 voluntate. Et talis morosa dele
ctatio est peccatuz mortale. **C**ōtra qd̄
heu multi faciūt tam mulieres q̄ viri
quales nolunt concupiscere nec velle
concupisci ab alijs. tamen volūt age